

Розгон Ольга Володимирівна

*кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

ORCID 0000-0001-6739-3927

ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ВІРТУАЛЬНОГО МУЗЕЮ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ

Наукова робота присвячена дослідженню конкурентоспроможності музеїв за рахунок упровадження цифрових послуг через надання доступу до оцифрованих творів мистецтва на цифровій платформі. Автором проаналізовано роль цифрового контенту, цифрових послуг із метою сприяння підвищенню конкурентоспроможності музеїв і збереженню, демонстрації музейних колекцій (матеріальні об'єкти) через відтворення (оцифрування) творів мистецтва.

Ключові слова: цифровізація, цифрові послуги, цифровий контент, музей, твір мистецтва, конкурентоспроможність, інноваційна діяльність, цифрові технології.

Rozghon Olha

*PhD, Associate Professor, Leading Researcher of the Scientific and Research Institute
of Providing Legal Framework
for the Innovative Development of NALS of Ukraine*

PROSPECTS OF VIRTUAL MUSEUM ACTIVITIES THROUGH THE INTRODUCTION OF A DIGITAL PLATFORM

The research paper is devoted to the study of the competitiveness of museums through the introduction of digital services by providing access to digitized works of art on a digital platform. The author analyzes the role of digital content and digital services in order to promote the competitiveness of museums and the preservation and demonstration of museum collections (material objects) through the reproduction (digitization) of works of art.

Keywords: digitalization, digital services, digital content, museum, work of art, competitiveness, innovation, digital technologies.

Через *повномасштабне вторгнення* рф, наслідки якого показали вразливість музейних колекцій через їх руйнування, потребу в їх збереженні та

необхідність подальшої *конкурентоспроможності музеїв*, щоб заохотити аудиторію, віртуально створюють *віртуальний музей* на своєму сайті та пропонують *віртуальні екскурсії, віртуальні виставки*.

Під *віртуальним музеєм* мається на увазі логічно пов'язана колекція цифрових об'єктів, зв'язок і надання доступу до яких здійснюється за допомогою різних засобів» [1].

При цьому нові (цифрові) технології вважаються важливими для залучення *нової аудиторії та покращення доступу до музеїв* і можуть відігравати значну роль у створенні цінності для відвідувачів, музею та суспільства в цілому [2, с. 85]. Але це тягне за собою *певні правові проблеми оцифрування творів мистецтва*. Так, проблема допуску до музейних колекцій творів мистецтва на сайті музею є нагальною проблемою, оскільки *твори образотворчого мистецтва* — це матеріальні об'єкти (картини, скульптури тощо), а *цифрові фотографії*, які виникають унаслідок процесу оцифрування таких творів мистецтва, зокрема, у віртуальній виставці у галереї музею, — це зовсім інший вимір, щодо якого у законодавстві кожної держави є своє тлумачення: як відтворення творів мистецтва, як цифрового твору або фотографії, яка створена без творчої праці автора і не наділена оригінальністю.

Якщо музеї *пропонують* послугу щодо використання зображень твору мистецтва, то виникає питання *плати за послугу*, зокрема, за доступ до оцифрованого твору мистецтва через веб-сайт музею.

Музеї пропонують різноманітні віртуальні виставки, екскурсії з *безкоштовними і платними* пропозиціями. Так, наприклад, на сайті Національного музею історії України (віртуальний проєкт) зазначено *платні послуги*, які може надавати музей щодо права використання зображення музейного предмета зі встановленням конкретних сум залежно від мети використання та категорії музейного предмета.

Швидкий і широкий розвиток цифрових послуг був в основі цифрових змін, які впливають на наше життя. Особливістю цифрової платформи як бізнес-моделі є її платформний характер — можливість спільного використання

активів платформи одночасно великою кількістю її учасників, що забезпечує ефект масштабу в цифровій економіці. Розвиток платформної бізнес-моделі у світі прямо зумовлений активним використанням інформаційно-комунікаційних технологій різними галузями економіки. Завдяки ІКТ з'явилася технічна можливість забезпечити «видимість» різноманітних виробничих ресурсів або товарів, послуг для значної кількості споживачів, а також забезпечити взаєморозрахунки між постачальниками і споживачами у режимі реального часу [4].

У постанові КМУ від 02.12.2020 р. № 1183 встановлено перелік платних послуг, які можуть надаватися державними і комунальними закладами культури, що не є орендою.

Виникає запитання щодо *правової природи цих послуг*, які може надавати музей на своєму сайті (або через іншу цифрову платформу) як *постачальник цифрових послуг* у контексті зображень творів мистецтва як *цифрового контенту*.

Джерелами фінансування закладів культури, до яких відносяться і музеї, можуть бути кошти, які надходять через надання *платних послуг*. У Постанові КМУ від 2 грудня 2020 р. № 1183 встановлено *перелік платних послуг*, які можуть надаватися державними і комунальними закладами культури, що не є орендою. Зокрема, виготовлення та продаж у неспеціалізованих магазинах (кіосках, лотках), через *електронні системи* продажу видань про фонди і діяльність бібліотек, музеїв ... (в електронній формі - компакт-дисків), репродукцій, наборів листівок, афіш, плакатів (у тому числі із *зображенням творів мистецтва*, пам'яток літератури, нотними виданнями) тощо; фотокопіювання, репродукування, ксерокопіювання, сканування, фотографування, мікрофільмування, мікрокопіювання, створення цифрових та тривимірних копій з книжок, брошур, газет, журналів, музейних предметів, предметів музейного значення, документів з фондів/архівів бібліотек, музеїв, реставраційних та інших закладів культури.

В Україні прийнято за основу Проєкт Закону «Про цифровий контент та цифрові послуги» № 6576 від 12.01.2023, яким передбачено врегулювати цивільно-правові відносини між виконавцем та споживачем з приводу надання цифрового контенту та цифрової послуги на підставі договору. За цим законопроєктом *цифровий контент* — будь-яка *інформація*, у тому числі відомості та дані в *цифровій формі*, незалежно від того, чи є вони об'єктами права інтелектуальної власності, а *цифрова послуга* — послуга, що надає споживачеві можливість створювати, обробляти, зберігати, поширювати дані у цифровій формі, а також здійснювати будь-які інші дії із даними у цифровій формі, що були створені чи завантажені споживачем чи іншими користувачами цієї послуги.

Так, Україна набула статусу країни кандидата на вступ до ЄС і дуже важливо прагнути відповідати законодавству ЄС (наприклад, Digital Services Act (DSA, Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022) та оновити чинне законодавство щодо правил забезпечення безпечного та надійного онлайн-середовища, покращити умови для запуску та розширення цифрових послуг, забезпечити права споживачів цифрових послуг та прописати в законопроєкті № 6576, права, обов'язки та відповідальність постачальники (у випадку нашого дослідження — музеї) за якість та зміст цифрового контенту, яким розпоряджаються постачальники та цифрових послуг, які вони надають.

На даний час цей законопроєкт досить дискусійний, потребує доопрацювання оскільки містить суперечливі пропозиції щодо внесення змін до ст. 177 ЦК України, зокрема, пропонується визначити у цій статті, що об'єктом цивільних прав є також *цифровий контент*, тим самим розширивши коло об'єктів цивільних прав. Але цей правовий аналіз *виходить за межі цього дослідження*.

У цьому дослідженні зазначено не всі аспекти щодо регулювання цифрових послуг, які надаються музеями. Подальше вивчення вимагає окремого дослідження і формування законодавчих пропозицій щодо внесення змін до

законопроекту щодо цифрового контенту і цифрових послуг, який готується до другого читання.

Але у чинному Законі України «Про авторське право та суміжні права» (п. 65) ст. 1) *цифровий контент (електронна (цифрова) інформація)* – будь-які відомості чи дані в електронній (цифровій) формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав і можуть зберігатися та/або поширюватися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет.

Доктрина загального права відносить до *цифрового контенту* виражені в електронній формі книги, фільми, музику, *фотографії*, малюнки, а також бази даних, виключаючи програмне забезпечення [, с.27]. Directive 2011/83/EU про права споживачів відносить до *цифрового контенту* як цифрові дані, що постачаються у будь якій формі, так і програмне забезпечення технічних пристроїв. Directive (EU) 2019/770 (2019) про договори постачання цифрового контенту і цифрових послуг звужує поняття *цифрового контенту*, визначаючи його як дані, що генеруються та постачаються у цифровій формі.

Digital Services Act (DSA, Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022) і Digital Markets Act (DMA, Brussels, 15.12.2020) утворюють єдиний набір правил, які застосовуються в усьому ЄС. Вони мають дві основні цілі: створити безпечніший цифровий простір, у якому захищені основні права всіх користувачів цифрових послуг; створити рівні умови для сприяння інноваціям, зростанню та конкурентоспроможності як на єдиному європейському ринку, так і в усьому світі.

На думку Г. М. Стахири, *відокремлення поняття цифрового контенту від поняття цифрової послуги*, що спрямована на обслуговування такого контенту та без його існування втрачає свою цінність, є обґрунтованим. Закріплюючи визначення цифрового контенту в українському законодавстві, необхідно враховувати чітке розмежування понять цифрового контенту, цифрової послуги

як предмета договорів постачання цифрового контенту та послуги як предмета окремої договірної конструкції. При цьому *цифрову послугу* слід визначати як послугу, що уможливорює створення, обробку і зберігання цифрового контенту або поширення чи будь-яку іншу взаємодію з даними у цифровій формі, створеними або завантаженими користувачами [5].

Отже, на подібній *цифровій платформі* (яка, наприклад, може бути створена на сайті музею) послуги можуть надаватися: *безкоштовно* (наприклад, суспільне надбання); платно за редакційне та комерційне використання зображень репродукцій творів мистецтва; з утриманням комісії за обслуговування та додаткові завантаження зображення, якщо об'єкт авторського права може використовуватися лише з дозволу автора; стягуватися окрема оплата за доступ до зображень творів мистецтва, якщо фотографічний твір виготовлений на замовлення.

Діяльність такої цифрової платформи щодо музейного цифрового контенту здійснюється з урахуванням національного законодавства, де знаходиться установа, а на сайті мають зазначатися умови використання зображень, необхідна правова інформація щодо авторського права на зображення, можливість використання цих зображень, угода про надання додаткових послуг, збір даних про відвідувачів тощо.

Таким чином, сучасна роль музеїв полягає не тільки у збереженні та демонстрації музейних колекцій (матеріальні об'єкти), а й у наданні цифрових послуг (безкоштовні та платні пропозиції) через надання доступу до оцифрованих творів із *дотриманням авторського права і враховуючи обмеження на використання творів, установлені законом*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Троцька В. М. Цифрові музеї та обмеження майнових прав авторів: законодавство і практика ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 5. С. 18–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2018_5_4.

2. Izzo F. et al. Creating customer, museum and social value through digital technologies: Evidence from the MANN Assiri project. *Socio-Economic Planning Sciences*. 2023. Art. 101502. URL: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2022.101502>.

3. Єфремова К. В. та ін. Базові аспекти цифровізації та їх правове забезпечення: монографія за ред. К. В. Єфремової; Нац. акад. прав. наук України, НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2021. 180 с. URL: <https://ndipzir.org.ua/archives/7511>.

4. Hillman R., O'Rourke M. *The American Law Institute Principles of the law. Software Contracts. Hardbound*. 2010. 308 p.

5. Стахира Г. М. Цивільно-правове регулювання обігу цифрового контенту: дис. ... д-ра філос.: 081 Право. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 232 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/40503>.

REFERENCES

1. Trotska, V. M. (2018). Digital Museums and Restrictions on authors' property rights: EU legislation and practice. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*, 5, 18–29. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2018_5_4 [in Ukrainian].

2. Izzo, F. et al. (2023). Creating customer, museum and social value through digital technologies: Evidence from the MANN Assiri project. *Socio-Economic Planning Sciences*, Art. 101502. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2022.101502>.

3. Yefremova, K. V. et al. (2021). *Basic aspects of digitalization and their legal support*. K. V. Yefremova (Ed.). Kharkiv: NDI prav. zabezp. innovats. rozvytku NAPrN Ukrainy. Retrieved from: <https://ndipzir.org.ua/archives/7511> [in Ukrainian].

4. Hillman, R. & O'Rourke, M. (2010). *The American Law Institute Principles of the law. Software Contracts. Hardbound*.

5. Stakhyra, H. M. (2020). Civil-regulation of digital content circulation. *Doctor's thesis*. Ternopil: ZUNU. Retrieved from: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/40503> [in Ukrainian].